

"אגורה באהלך עולמים"

(תהילים ס"א)

פרשת צו – תשפ"ב

השילוב בלימוד בין תורה ומוסר

אלא, עלינו לדעת שהתורה אמת! והאדם הוא בעל בחירה. הוא יכול לבחור להיות צדיק כמשה או חלילה להיות רשע כירובעם. בכל מדרגה ומדרגה שאדם זוכה לה, הוא עומד בפני בחירה. האם הוא מצליח ועולה מעלה או חלילה יורד למטה. אומרת לנו התורה, אין זה משנה מה מדרגתו ומעלתו של האדם לפני השם יתברך, אין זה משנה מהם מעשיו כי היצר מגיע בכל מדרגה וניסיון מחדש ולכן על כולם להיזהר אפילו אהרון הכהן.

התלמוד הירושלמי מביא מעשה על זקן חסיד, שהיה ידוע בחסידותו המופלאה. כשהיה לומד במסכת אבות, היה גורס "אל תאמין בעצמך עד יום זקנותך" במקום "עד יום מותך". הוא הבין שבשלב שהוא נמצא בו, זקן וחסיד כבר אין יצר הרע. אין לו תאוות, לא לנשים לא לאוכל וכדו'. משמייים היו שומעים זאת ומתרעמים, כיצד הוא מעז לשנות את דברי התנאים שאמרו 'עד יום מותך'! החליטו משמייים לשלוח לו ניסיון ושלחו לו אישה יפת תואר בזמן שהיה עוסק בתורה. החסיד רק שוחח עם האישה, אבל הדבר לא הולם את מדרגתו, הוא לא שח כמו חסיד וירא שמיים אמיתי. לאחר שדיבר עימה, היה מצטער מאוד על דיבורו והיה בוכה עד שכמעט פרחה נשמתו. ראו משמייים את הצער שלו וביקשו מאותה רוח שירדה לנסותו שתגלה אליו ותסביר לו על מה שלחו לו את הניסיון הזה. בעצם הראו לו משמייים שגם חסיד וזקן, אין לו ביטחון של מאה אחוזים שיצליח לעמוד בניסיון.

אומר דוד המלך **בתהילים**: "צוֹפֵה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמְבַקֵּשׁ לְהַמִּיתוֹ. יְהוָה לֹא יַעֲזֹבֵנו בְּיָדוֹ וְלֹא יִרְשָׁעֵנוּ בְּהַשְׁפָּטוֹ". צופה רשע לצדיק- זהו יצר הרע. כאשר יש מלחמה מעמידים צופה שתפקידו לראות אם האוייב מגיע ולהתריע על כך. כך היצר הרע צופה ומחכה לחולשה הכי קטנה של האדם ואז הוא תוקף. אבל אם יש השגחה של הקב"ה אינו יכול לו, אך אם אינו מושגח, עלול חלילה לאבד את כל השגותיו.

אומר **רבנו בחיי** בחובת הלבבות (ייחוד הלבבות, ה): כי כל אויב שיש לך, כשתנצח אותו פעם ושתיים ירף ממך (יעזוב אותך) ולא יעלה על לבו להלחם בך, לדעתו יתרון כחך על כחו, והוא מתיאש מנצוח אותך ומגבור עליך (הוא מבין שהוא חלש יותר ומוותר). אבל היצר, אין מספיק לו ממך נצוח פעם ומאה פעמים, בין שנצח אותך בין שנצחתו. כי אם ינצח אותך, ימיתך. ואם תנצחהו פעם אחת, יארוב לך כל ימין לנצח אותך. כמו שארז"ל 'אל תאמן בעצמך עד יום מותך' (גם כאשר אדם על ערש דווי, היצר מגיע ומנסה להוציא ממנו מילה רעה כלפי שמיים על מצבו). ואינו מקל בקטנה שבקטנות (היצר לא מקל בדברים קטנים, כל מה שיכול לקחת הוא לוקח בין קטן בין גדול) ענינך לנצח אותך בה, כדי שתהיה לו מדרגה לנצח אותך במה שלמעלה ממנה (וכן הלאה בכל מדרגה). ועל כן ראוי לך שתהיה נזהר ממנו. ואל תמלא ממשאלותיו בך מאומה. רק יגדל בעיניך המעט שבמעט מנצוחו (שכל דבר הקטן ביותר, יראה בעיני האדם לחמור ביותר) והמצער מהתגברותו. כדי שתהיה לך מדרגה אל מה שלמעלה ממנו כי במהרה תהיה תשוקתו אליך, ולא יעמוד לפניך בעמדך כנגדו כמ"ש ואלו תשוקתו ואתה תמשל בו".

אומר רבנו בחיי, יש לעמוד איתנים מול היצר ובכל התגברות אפילו הקטנה ביותר, צריכה להיות בעינינו כדבר גדול כי רק כך נצליח לעמוד מול היצר ומסיים הרב ואומר, יש מציאות שלבסוף אדם ימשול ביצר! אבל בכדי להתחיל להתמודד עם היצר בראשית הדרך, צריך שיהיה לאדם יראת העונש וזה נלמד ממעמד הר סיני.

פרשתנו פותחת בפסוקים הבאים: "וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. צוֹ אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בְּנָיֹוֹ לֵאמֹר זֹאת תֹּזְרֹת הָעֵלֶה הוּא הָעֵלֶה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כֹּל הַלְּעֵלָה עַד הַבֶּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדַּח בּוֹ". **מבאר רש"י**: "צו את אהרן" - אין צו אלא לשון זרוז, מיד ולדורות אר"ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיסי". הציווי מדבר על קרבן העולה וכידוע קרבן עולה, כשמו כן הוא, עולה כולו להשם יתברך ואין רשות לאף אחד לאכול ממנו. לכן יעדיפו הכהנים להקריב קרבנות אחרים בהם יש להם חלק ואכילה מאשר קרבן לעולה בו אין להם חלק. עלינו לדעת כי קרבן העולה הוא חשוב ביותר ומדגישה התורה "היא העולה" ובה מרמזת לנו על חשיבותו. ומה חשיבותו הרבה? קרבן זה מכפר על פגם המחשבה. אדם שהרהר וחשב מחשבות והרהורים לא טובים, הדבר היה מתכפר לו ע"י קרבן העולה. כך מצאנו באיוב, שהיה מקריב קרבנות עולה בעבור בני ביתו, שמה הייתה להם מחשבה לא טובה.

זה שאמרה התורה, "על המזבח כל הלילה עד הבוקר", הלילה הוא זמן שבו יכולים להיות לאדם מחשבות שאינם טובות וקרבן זה מכפר עליהם. קרבן העולה הוא כאמור כנגד המחשבה שהיא בעצם רוחנית על כן הוא נשרף כולו והופך לרוח ואין בו לאדם חלק אכילה וזה התיקון לאדם.

כאן ישנה תמיהה, הרי אם התורה הייתה מדברת לאנשים שאינם שומרים תורה ומצוות, שאינם מבינים את חשיבות ומעלת הקרבנות היינו מבינים מדוע צריך לצוות אותם ולזרז אותם בדבר, כיוון שאם אדם רואה שאין לו רווח בדבר, הוא יעדיף לוותר עליו ולעשות דבר אחר שיש לו ממנו רווח. אבל כאן מדובר באהרון הכהן ובניו, ייתכן שאותם צריך לזרז? נדב ואביהו שתי נשמות גדולות שאמר משה לאהרון שהם היו גדולים יותר מהם כי אמר השם "בקרובי אקדש", אותם צריך לקדש? יתכן ומחשבתם על רווח ממנו?

עוד, כתוב בפרשת אחרי מות: "וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי יְהוָה וַיִּמָּתוּ. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אַחִידוּ וְאֵל יְבֵא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכֶת אֶל פְּנֵי הַפְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנֵן אֶרְאֶה עַל הַפְּפֹרֶת". נדב ואביהו חטאו בכך שהביאו אש זרה. את הקטורת היה צריך לשרוף ע"י לקיחת גחלים מהמזבח ע"י מחתה ועליהם להניח את הקטורת שתשרף. נדב ואביהו לקחו אש אחרת ולא את הגחלים שעל המזבח שלא רצו למעט את אש המזבח ששורפת את הקרבנות. אבל אש המזבח הייתה יורדת מהשמיים ואוכלת את הקרבן ובמחשבתם שהאש לא תספיק היה מיעוט אמונה ומיעוט כבוד שמיים, לכן יצאה אש ושרפה אותם. **רש"י מבאר**: "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'" - מה ת"ל, היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו. משל לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני. זה זרוז יותר מן הראשון, לכן נאמר אחרי מות שני בני אהרן". שני הרופאים הורו לאותו אדם דברים זהים, אך זה שהוסיף שיעשה כך בכדי שלא ימות כמו שפלוני מת, זירז אותו לקיים את הדברים יותר מהראשון.

אם כן, בפסוק שלנו "צו את אהרון", יש זירוז. בפרשת אחרי מות מדובר רק באהרון הכהן, וכי הוא צריך עוד איזו הפחדה וזירוז? הרי אהרון שקול למשה רבנו, אחד כזה זקוק לאזהרה?

ניתן לצפות בשיעור המלא בערוץ של הרב דוד לוי ביטויב

במעמד קבלת התורה אמרו ישראל, 'נעשה ונשמע' ולמרות זאת כפה עליהם הקב"ה הר כניגית ואמר אם אין אתם מקבלים, כאן תהיה קבורתכם. אבל מדוע יש צורך לכפות? הרי באו ישראל מרצונם על דעת לקבל את התורה. אלא, עשה זאת הקב"ה על מנת להכניס מושג של פחד בישראל. בתחילה חייב שתהיה יראה אחרת לא ניתן להתרומם לדרגות גבוהות יותר. ונסביר את הדברים.

אומר **אבות דר' נתן** (כט.): "הוא היה אומר, כל שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות, זה גבור ואינו מזויין (הוא גיבור, אבל אין לו כלים למלחמה). כל שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש, חלש וזיין בידו (הוא חלש ואין בו כוח להילחם אבל יש לו כלי מלחמה). יש בידו זה וזה גבור ומזויין (הוא גיבור ויש לו כלי מלחמה)". הלכות, זו התורה. מדרש, זהו מוסר.

שלמה המלך אומר (משלי א, ב): "לְדַעַת חֻכְמָה וּמוֹסֵר לְהַבִּין אֶמְרֵי בִינָה". חכמה- זו חכמת התורה. לאחר שיש לאדם חכמה הוא חייב לקחת איתה מוסר. רק בשילוב שני הדברים יכול לעמוד מול היצר. יתכן ויהיה אדם שיש לו תורה והוא בקיא בהלכה, אבל אין לו את הכוח להתמודד עם הניסיונות והוא נופל כל פעם מחדש. כיוון שאין לו כלי מלחמה. המוסר, הוא שמביא לאדם ומכניס בליבו יראה וללא המוסר- לא תועיל לאדם התורה בלבד. חייב האדם שיהיו בו תורה ומוסר יחד.

מובא בגמרא בסוטה (כא.): אמר רב יוסף, בזמן שעוסק במצווה, המצווה מגנה עליו מהפורענות ומצילה מיצר הרע. בזמן שאינו עוסק בה (סיים את המצווה), מגנה מהפורענות ואינה מצילה מהיצר הרע. לעומת זאת התורה, בין שעוסק בה ובין שאינו עוסק בה (באותה העת) מגנה ומצילה. שואל רבה, וכי דואג ואחיתופל לא עסקו בתורה? הרי ידוע שהיו חכמים גדולים ואיך לא הגינה עליהם התורה עד שאין להם חלק לעולם הבא? אלא, אמר רבה. בזמן שעוסק בתורה, מגנה ומצילה אבל אינו עוסק בה, מגנה מפורענות ואינה מצילה מהיצר הרע.

נמצא שיש לתורה כוח להגן על האדם כל עוד שלומד בה. משל לאדם חולה ויש לו חוס גבוה ואינו יודע מה טעם הדבר. הוא לוקח כדור להורדת החום, אך לאחר כמה שעות החום עולה בשנית. הדבר מתרחש מפני שהאדם לא טיפל בשורש הבעיה אלא רק בסימפטום. כך פועל הדבר בחולי הנפש, שאדם עוסק בתורה זה כמו הורדת החום, התאוות של האדם נעלמות באותם רגעים. כאשר יסגור את הספר, יעלה החום בשנית והתאוות יחזרו כיוון שלא טיפל בבעיה מהשורש, הוא לא הפך את הרע שבתוכו לטוב.

ר' ישראל סלנטר כותב בספרו אור לישראל, שאדם יכול להגיע למדרגות נפלאות בעבודת השם ע"י השקידה בלימוד. אבל בכדי להפוך את הרע שבו לטוב, זה ניתן לעשות רק ע"י לימוד המוסר.

התורה היא תבלין כנגד היצר, בכדי להוציא את הרע צריך טיפול יום יומי בשורש הבעיה וזו כוונת דברי שלמה המלך שצריך חכמה ומוסר יחד.

אומר הקב"ה לאהרון הכהן, זהירות שלא תמות כמו שני בניך. כהן גדול יש לו מעמד לפני השם, הוא נכנס לפני ולפנים, על כן מזהיר אותו השם, אל יבוא בכל עת אל הקודש. נמצא כי גם את הצדיקים צריך לזרז, כיוון שאין להאמין בעצמך עד יום מותך.

הזכרנו בדברי רבנו בחיי, שיש אפשרות לשלוט לבסוף ביצר ונביא ראייה לדבר. אומר שלמה המלך במשלי (טז, ז): "בְּרִצְוֹת יְהוָה דָּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלַם אֹתוֹ". פסוק זה מכוון כנגד היצר הרע.

כאשר עלה משה למרום להוריד את התורה, הוא עמד והתווכח עם המלאכים כידוע. בשעה שניצחם משה, נתנו לו המלאכים מתנות. בגמרא כתוב שגם היצר הרע נתן מתנה למשה וגילה לו שבזמן שיש מגיפה בישראל, יש כוח אחד שיכול לעצור את המשחית וזו הקטורת. כך ראינו שכאשר פרצה המגיפה בעם לאחר מחלוקת קרח על משה, הורה משה לאהרון לעבור עם הקטורת במחנה ונעצרה המגיפה.

אבל, היכן מצאנו שמלאך המוות הוא אדיב ומשתף במידע כיצד לעצור אותו? ועוד, מצאנו אצל יעקב אבינו שנלחם עם שרו של עשיו והכניע אותו. אמר לו יעקב ברכני! ונתן לו את שמו ישראל. מבאר רש"י: שהברכות שלקח יעקב במרמה, כעת מגיעות לו בשררה וגילוי פנים ומודה לו המלאך על הברכות. שרו של עשיו הוא השטן, הוא יצר הרע. כיצד מברך את יעקב?

אלא, זו כוונת דברי ר' בחיי, ואלו תשוקתו, ואתה תמשול בו! יש מציאות שאדם מתעלה בעבודת השם, עד שהיצר הופך להיות מסייע לאדם לגבור עליו. זה שאמרנו "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים עימו". ישנה מציאות שבתחילה אדם יעמוד איתן מול היצר ולא ייתן לו דריסת רגל כלל ולבסוף היצר יהפוך לו למסייע. איך ניתן להגיע למדרגה זו? רק ע"י לימוד התורה והמוסר יחד!

הגמרא **בנדרים** (סו): מביאה מעשה ביהודי שעלה מבבל לישראל ונשא אישה. יום אחד אמר לה, בשלי לי בבקשה שני עדשים. כוונתו לתבטל עדשים אך האישה הבינה שני עדשים כפשוטו וכך עשתה. כעס הבעל מאוד ואמר לה למחר, בשלי מידה גדולה של עדשים. הכינה האישה סיר ענק של עדשים, הבעל לא כעס, סוף סוף יש לו מה לאכול. ביקש ממנה הבעל להביא שני אבטיחים (בארמית- תרי בוציני). הלכה והביאה שתי נרות (בוצינא פירושה אש והבינה האישה שהוא רוצה להדליק נרות). כעס ואמר לה, לכי תשבירי אותם בראש הדלת (רישא דבבא). האישה הבינה לשבור על ראשו של בבא בן בוטה שיושב בשער העיר ודן דין. הלכה ושברה אותם על ראשו. אמר לה: מה זה שעשית? אמרה ליה: כך ציוני בעלי. אמר: את עשית רצון בעליך, המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטה. כך אותה בבא בן בוטה, כיוון שאיזו היא אישה כשרה? אישה שעושה רצון בעלה.

אנו נשאל, היו לבבא בן בוטה את כל הסיבות בעולם, להעמיד את האישה הזו על מקומה. לא על כבודו, אלא על כבוד שמיים. איך היא מעזה לבזות את גדול הדור בפני כולם? ומה עם בעלה שנתן לה ציווי כזה לפי דבריה? גם אותו היה צריך להעמיד במקום והכל לכבוד שם שמיים. אבל בבא בן בוטה שם את כל הדברים בצד, בתוך כך הבלגאן הוא זיהה נקודה טובה. שהאישה עושה רצון בעלה וברך אותה על כך.

זו מדרגה שלא קיימת בעולם, אלא אם אדם מהפך את הרע לטוב. אדם שכובש את היצר ובטלו מליבו, יכול להגיע למדרגה כזו.

עלינו לזכור, בלי חכמה ומוסר, אין סיכוי לאדם להצליח! בכל רגע אדם עומד בניסיון, היצר לא נח לרגע וגם אם הפסיד היצר אלף פעמים, הוא ימשיך לבוא ולנסות את האדם. לכן לא מספיק להיות גדוש בתורה ללא כלי מלחמה, כי לא יצליח לנצח במלחמה. למלחמה צריך להגיע גיבור יחד עם כלי מלחמה.

יש אנשים חזקים בעבודת ה' שלהם, הם רצים לכל שיעור ולא מפספסים ועדיין יש דברים שהם לא מסוגלים לצאת נגדם ולהפטר מהם, אין להם מספיק יראה לעזוב את הסמארטפונים. הם ימסרו נפש על התורה, אבל לא יצליחו לעמוד בניסיון. עם יותר מוסר ויראת שמיים ניתן לעשות זאת בנקל.

על היהודי לזכור תמיד, שאל לו לזלול בנוק שנגרם כתוצאה מעשיית עבירה, והיא תהיה קלה בעיניו [רק דיברתי לשון הרע, רק דיברתי בין תפילין של יד לראש, הרי לא מדובר בחילול שבת?!] אלא עליו להביט בנקודת מבט שכל עבירה, ולו הקטנה ביותר, מנתקת אותו מן הקב"ה.

הקב"ה מצווה בתורה אפילו את אהרון הכהן, אם כן מה עלינו? אל תאמין בעצמך עד יום מותך".

מוקדש לרפואת איתי רפאל בן מירה, רבקה בת שרה, ישראל מרדכי דוד בן שמעון צבי, משה בן רבקה, רונן בן מתילדה, לעילוי נשמת לאה בת רחל ולעילוי נשמת זהבה בת אסתר